

ÚVAHY O KONCEPCII PRÁCE ZBOROV NA OCHRANU PRED ALKOHOLIZMOM A INÝMI TOXIKOMÁNIAMI

K. TURČEK

Psychiatrické oddelenie NsP III., OÚNZ Nitra,
primár: MUDr. K. Turček

Protialkoholické zbory všetkých stupňov prešli od svojho založenia zložitou cestou s opakovanými prerušeniami a znovuzrozeniami svojej činnosti, čo väčšinou súviselo so zmenami v štátoprávnom usporiadaní a legislatíve.

Od počiatku sa zdôrazňoval prístup k alkoholizmu ako celospoločenskému javu, v boji proti ktorému sa musia zúčastniť národné výbory, najrôznejšie orgány a organizácie atď. Protialkoholický zbor sa koncipoval ako poradný orgán predsedníctva vlády (samozrejme na nižších stupňoch príslušných národných výborov), so širokou paletou úloh, ktoré sa postupne doplňovali o ďalšie. K najdôležitejším úlohám patrilo sledovanie dodržiavania protialkoholických opatrení a organizácia protialkoholického propagandy, rozvoj a koordinácia spolupráce štátnych orgánov, spoločenských, hospodárskych a iných organizácií pri uplatňovaní prostriedkov boja proti alkoholizmu. Pritom bol Protialkoholický zbor oprávnený požadovať od všetkých zúčastnených orgánov a organizácií podklady pre svoju činnosť, t.j. rôzne rozbery, správy a návrhy, a naopak, mal za úlohu odporúčať rôzne opatrenia, ktorými boli príslušné orgány a organizácie povinné zodpovedne sa zaoberať.

Realita však bola značne odlišná. Možno bez rozpakov povedať, že všetky zúčastnené strany pristupovali k problematike formálne, takže činnosť Protialkoholického zboru na všetkých stupňoch bola redukovaná na plánované zasadnutie, na ktoré určené zložky spracúvali podľa stanoveného harmonogramu správy.

Z vlastných skúseností môžeme potvrdiť, že tieto správy bývali formálne a málokoho zaujímali, takže k pripomienkam dochádzalo len výnimočne. Množstvo aj konkrétnych návrhov sa dodnes nerealizovalo a zodpovednosť za celú problematiku sa vždy prenášala len na bedrá zdravotníctva, napriek proklamovanému celospoločenskému aspektu problému.

Možno konštatovať, že národné výbory nevenovali dostatočnú pozornosť činnosti protialkoholických zborov, na čo aj naša odborná tlač viackrát upozorňovala. Protialkoholické zbory nemali potrebnú autoritu, najrozličnejšie orgány a organizácie upozornenia a návrhy protialkoholických zborov nebrali dostatočne na vedomie. Napokon – prečo by aj, keď sa trpelo, že niektoré odbory národných výborov, spoločenské orgány či priamo rezorty brzdili činnosť protialkoholických zborov priamo paralyzovaním

K. TURČEK/ ÚVAHY O KONCEPCII PRÁCE ZBOROV NA OCHRANU PRED ALKOHOLIZMOM A INÝMI TOXIKOMÁNIAMI

rokovaní samotných protialkoholických zborov, trpelo sa trvalé porušenie zákonných i podzákonných normatívov v oblasti boja proti alkoholizmu a toxikomániám, z čoho sa nevyvodzovali žiadne sankčné dôsledky, ale ostávalo len na konštatovaní nedostatkov.

Aj keď sme pred časom s rôznymi postojmi a komentármi prijali rozhodnutie Ministerstva zdravotníctva SSR o zrušení Protialkoholického zboru na Slovensku, a aj keď motivácia takéhoto rozhodnutia sa širšej odbornej verejnosti nevysvetlila, v danej situácii sa možno ťažko hnevať, že orgán bez reálneho programu, ktorý by sa navyše skutočne plnil, ukončil svoju činnosť.

História prípravy novely Zák. č. 120/1962, a aj samotný výsledok – Zák. SNR č. 46/1989 – sú obrazom skutočného záujmu spoločnosti o problematiku alkoholizmu a ostatných toxikománií, ako aj vysporiadania sa s nimi.

V Slovenskej republike podľa Zák. č. 46/1989 národné výbory **môžu** zriaďovať Zbory na ochranu pred alkoholizmom a inými toxikomániami. Hoci tento zákon platí už od 1. 7. 1989, doposiaľ sa zbory na Slovensku nevytvorili, a nie je ani jasné kedy budú. Aj to je výraz postoja zodpovedných štruktúr k problematike.

Ponúka sa otázka – má zmysel zbory vôbec zakladať, ak by mali činnosť podobnú, ako zbory zrušené? Úvahy nás potom musia viesť k otázkam prípadnej štruktúry zborov, náplne a štýlu ich práce, ale aj ich postavenia a kompetenčného vymedzenia. Domnievame sa totiž, že samotné konštatovanie situácie, evidencia a zhromažďovanie dát, formálne porady a vydávanie „odporúčaní“, ktoré si môže ktokoľvek dovoliť ignorovať, nedáva žiaden zmysel, a bude prezentovať len alibizmus spoločnosti, resp. štátu, že problém rieši.

Netrúfame si tu predkladať ucelené stanovisko, ale chceme vzniesť niekoľko otázni-
kov a vyvolať o problematike diskusiu.

Ak budeme zastávať stanovisko, že zbory sú potrebnými orgánmi, bude nevyhnutné, aby proti skutočne operatívnej orientácii v reálnej situácii a za predpokladu pravdivých dát, zúčastnené rezorty spolupracovali na tvorbe reálnych opatrení a aj ich na-
ozaj rešpektovali. Je tiež otázne, či by nemali mať samotné zbory aj určitú kontrolnú právomoc, a akú. Pritom treba zdôrazniť, že rezort zdravotníctva by si mal ponechať v práci zborov len rolu odborného poradcu, aby bola zachovaná myšlienka celospoločenskej zodpovednosti za vývin situácie v konzumácii alkoholu a v iných toxikomániách.

Na okraj problému poznamenávame, že otázka kontroly podávania alkoholických nápojov, napr. za určitých spoločenských situácií, ďalej mladistvým a pod., ako to upravuje Zák. č. 46/1989, bude sa zrejme naďalej komplikovať nastávajúcou privatizáciou v oblasti verejného stravovania, kde treba reálne očakávať zvýšený tlak na zisk.

Za dôležitý predpoklad oprávnenej existencie Zboru na ochranu pred alkoholizmom a inými toxikomániami považujeme vytvorenie zastrešujúceho Zboru ako poradného orgánu predsedníctva vlády, ktorá je najvyšším výkonným orgánom republiky.

V druhom variante – teda za predpokladu, že by sa zbory neustanovovali, treba zmienenu činnosť adekvátne rozdeliť podľa príslušnosti rezortom. Funkcia odborného poradcu by opäť pripadla zdravotníctvu, evidenčná a kontrolná činnosť rezortu vnútra, a na ostatné rezorty by pripadla prostá úloha dôsledne plniť zákonné a iné normatívy.

A tak sa opäť vraciame k pôvodnej otázke – potrebujeme Zbory na ochranu pred alkoholizmom a inými toxikomániami, alebo nie?

Do redakcie prišlo dňa: 11. 5. 1990

Adresa autora: MUDr. K. Turček, Na hôre 9, 949 01 Nitra